

Klein taalgebied, grote verschillen

Hoe komt het Nederlands aan al die uiteenlopende dialecten?

Nederland en Vlaanderen vormen slechts een klein taalgebied, maar de dialectverschillen zijn groot. Een Groninger heeft veel moeite een Limburgse dialectspreker te verstaan, laat staan iemand uit de buurt van Brugge. Zelfs in veel grotere taalgebieden als het Spaans en het Russisch zijn de dialectverschillen kleiner. Hoe komt dat?

Gaston Dorren

Wat de ene dialectspreker 'ham' noemt, heet in andere delen van het taalgebied 'hesp', 'scheenkn' of 'sjènk'. Aardappels gaan ook wel als 'patatten', 'erpel(s)', 'piepers' of 'tuffels' door het leven. Een schort is hetzelfde als een 'voorschoot', een 'schotdoek', een 'sluj' en een 'sjolk'. En *loop je* kent regionale varianten als 'loop iej', 'löps-te', 'lopst', 'loopte ge' en nog van alles daartussen.

In Nederland en Noord-België zijn er vele streektaalen, en die verschillen sterk van elkaar. Althans, zo ervaren we dat, maar klopt het eigenlijk? De Lage Landen zijn maar klein. Hoe zouden de dialectverschillen dan groot kunnen zijn? Of overdrijven we soms een beetje en lijken al die streektaalen meer op elkaar dan we denken?

Om dat te weten te komen, moet je dialectverschillen meten, en een moderne methode daarvoor is het vaststellen van de zogeheten Levenshtein-afstanden. De Levenshtein-afstand tussen

twee woorden is groter naarmate de klankverschillen talrijker zijn. 'Loopt' en 'loopte' verschillen maar op één punt, om van 'sjènk' naar 'scheenkn' te komen moet je al wat meer klanken veranderen en het verschil tussen 'patat' en 'erpel' is maximaal. Zo kun je, al turvend, ook de afstand tussen dialecten als geheel berekenen. Datzelfde kun je voor de dialecten van een andere taal doen, waarna je dus weet in welke van die talen de dialecten het sterkst van elkaar verschillen.

■ GEWOON VRAGEN

Dit meten van dialectverschillen is precies wat Charlotte Gooskens, scandin-

viste aan de Rijksuniversiteit Groningen, heeft gedaan in het Nederlands en het Noors. Nu lijkt Noors een zware tegenstander, om het in sporttermen te zeggen. Alle Noren in het hele land spreken dialect – de taal hééft niet eens een echte standaarduitspraak. Desondanks ontdekte Gooskens dat de dialecten van het Nederlands niet minder, maar juist een stuk meer variatie vertonen dan de Noorse. Wat – als je het eenmaal weet – ook wel weer logisch is: als iedereen dialect spreekt, mogen de verschillen niet ál te groot zijn, want anders zouden de Noren elkaar niet meer verstaan. Nederlanders en Vlamingen

